«شرق» از تعطیلی صادرات و رکود بازار فرش دستباف در استان کردستان گزارش می‌دهد

تاراج فرش کردستان

برخی کشورهای منطقه فرش بیجار را با نازل‌ترین کیفیت تولید و به کشورهای دیگر قالب می‌کنند

شیروان یاری: صنعت فرش دستباف که به گفته کارشناسان قدمتی بیش از ۴۰۰ سال در شهر سنندج دارد، این روزها غریب و مهجور مانده است و کم‌کم این هنر زیبای اصیل و مخلوق انگشتان گره‌زن نقش و نگارهای دلربا و سحرآمیز در نقاب تاریخ فرومی‌رود. هرچند فرهنگ و سبک هنر قالی‌بافی یا به اصطلاح محلی «ته‌ون» ریشه در زندگی مردمان کُردزبان شهری و روستایی دارد، اما بسته به شرایط منطقه و استان‌ها، فرایند تولید و بافت فرش در سبک، ساختار و فرم زیبایی‌شناسی تفاوت دارد. سنندجی‌ها به سبک «سنه‌ایی» بیجاری‌ها به سبک فرش بیجار از قدیم‌الایام هنرآفرینی کرده‌اند؛ تفاوت این سبک فرش‌بافی در طرح نقشه، ابعاد و تعداد گروه‌های شاغل در صنعت فرش مؤثر است، اما در ترکیب‌بندی، نقش و نگاره‌های زیبای فرش، تولیدکنندگان هریک از مناطق آفرینشگر و متبحر بوده‌اند. چیزی که امروز اسباب نگرانی است، دوری خانوارهای قالی‌باف از فرش‌بافی و رها کردن دار قالی در کُنج انبارهاست. در سال‌های گذشته پخش صدای موسیقی قالی‌بافان در کوچه‌های تنگ و باریک و هارمونی صدای قلاب‌ها و دفه‌زنی همراه با قهقهه مستانه اما غمناک پسران و دختران نشسته بر نیمکت یا الوار تخته قالی صفای داشت؛ اما امروز از صدها کوچه نیز بگذرید این فرهنگ مشارکت گروهی به چشم و گوش نمی‌آید.

عکس: فرزاد ماعتی، تسنیم

صادرات فرش تعطیل است

مدیرعامل اتحادیه فرش روستایی استان کردستان از وضعیت اسفناک صنعت فرش دستباف در استان انتقاد کرد و معتقد است خزان گلستان قالی در کردستان مشهود است و فرش جزء برنامه‌های مسئولان متولی دولتی نیست. «عبدالله فتحی» از رکود بی‌سابقه صادرات فرش دستباف در ۲۰ سال گذشته خبر داد و به صراحت اعلام کرد صادرات فرش دستباف کرستان از ۶۰۰ میلیون دلار در سال ۷۵ به ۶۵ میلیون دلار در سال ۱۴۰۰ کاهش یافته که این نمودار نزولی فاجعه است. به اعتقاد این مقام مسئول فرش دستباف روستایی در کردستان، واگذاری مدیریت فرش از جهاد کشاورزی به وزارت صمت جدید و بازرگانی قدیم تیشه به ریشه فرش دستباف زد و کمر این صنعت مهم که بعد از نفت مقام دوم صادرات به کشورهای خاورمیانه و اروپا را داشت، شکست. آن‌گونه که عبدالله فتحی گزارش داد، هم‌اکنون کشورهای هند، پاکستان، افغانستان و نپال صنعت فرش دستباف ایران را با کیفیتی نامرغوب تولید و بازار جهان را قبضه کرده‌اند و ما اینجا از دور فقط نظاره‌گر این فاجعه هستیم. او با اعلام اینکه سال‌هاست نمایندگی فرش دستباف ایران در هامبورگ تعطیل شده است، افزود: هندوستانی‌ها همان فرش سبک بیجار ایران را با نازل‌ترین کیفیت کپی و تولید کرده و به آمریکایی‌ها قالب می‌کنند. به گفته او از مجموع ۱۰ هزار بافنده فرش دستباف روستایی در استان کردستان، تنها حدود ۲۰ درصد از این افراد بیمه صندوق عشایر روستایی هستند که به دلیل عدم صدور دفترچه درمانی، بافندگان از این نوع بیمه به‌مثابه بیمه تأمین اجتماعی استقبال نمی‌کنند. فتحی می‌گوید: سازمان بیمه تأمین که تنها حامی و چتر ایمن بر سر صنعت فرش دستباف بود، به بهانه مقروض‌بودن دولت به این سازمان یارانه بیمه قالی‌بافان را قطع و سامانه ثبت‌نام بیمه تأمین اجتماعی فرش‌بافان را مسدود کرد که این جفای نابخشودنی در صنعت فرش دستباف ایران است. به اعتقاد او با این مشکلات عدیده، دیگر امیدی به احیای مجدد صنعت فرش دستباف در کشور و به‌ویژه استان کردستان نیست؛ چون بافندگان روستایی هر روز با طرحی غیرکارشناسی از سوی مقامات دستگاه متولی فرش مواجه می‌شوند. واگذاری طرح صدور کارت قالی‌بافی از اتحادیه فرش دستباف روستایی به اتحادیه صنف فرش‌فروشان غیرکارشناسی‌ترین تصمیم از دیدگاه عبدالله فتحی است که مابازای صدور هر کارت قالی‌بافی ۵۰۰ هزار ریال از بافنده فقیر روستایی دریافت می‌شود که این ظلم عینی است؛ چون هزینه هر کارت نهایت صد هزار ریال است. او این رفتار را بی‌حرمتی به بافندگان فرش دستباف روستایی عنوان می‌کند و می‌گوید: در زمان مدیریت جهاد سازندگی قدیم و کشاورزی امروز، اعتبار ویژه بقا و بهداشت روستایی در روستاها برای دلگرمی بافندگان داشتیم که حالا این طرح نه‌تنها تعطیل بلکه یک بافنده پیرزن روستایی را از روستاهای دورافتاده برای کارت قالی‌بافی یا بیمه به شهر می‌کشانند، درحالی‌که این خدمات را باید مسئولان مستقیم در آبادی‌ها انجام دهند. او بر تدوین شناسنامه فرش دستباف در کردستان و مقابله با واسطه‌گران و دلالان فرش دستباف تأکید کرد و گفت: درحال‌حاضر قیمت هر متر فرش گل‌فرنگ سنندج ۵۰ میلیون ریال و سبک بیجار صد میلیون ریال است و تولید فرش صادراتی تک‌پود سنه-جقه به دلیل نبود صادرات تعطیل شده است.

تحریم بهانه است

کارشناس ارشد فرش دستباف تحریم را بهانه‌ای برای فرار از مسئولیت می‌داند و معتقد است که اگر فرش‌های دستباف منحصربه‌فرد متناسب با طراح و نقشه‌های قدیمی و اصیل در کردستان تولید شود، بدون‌شک می‌توان دوباره بازار صادرات فرش را احیا کرد و هرگز تحریم نمی‌تواند جلودار این هنر ناب کردها در جهان باشد. «بهار رازانی» با اشاره به قدمت تاریخی فرش دستباف در کردستان افزود: بررسی‌های علمی نشان می‌دهد در زمان صفویه کارگاه تولید فرش در کردستان داشته‌ایم و در آن زمان فرش‌های دستباف کردستان به‌عنوان خراج به پادشاهان ایرانی داده می‌شد. او با اعلام اینکه تاریخ فرش در کردستان به قبل از دوران صفوی‌ها نیز برمی‌گردد، به سه سبک مهم سنه، بیجار و ایلیاتی یا عشایری اشاره می‌کند و از اینکه هم‌اکنون سبک ایلیاتی یا عشایری به کلی در کردستان نابود شده است، افسوس می‌خورد. به گفته رازانی، فرش سبک ایلیاتی یا عشایری ذهنی‌بافت بوده و بیشتر نمادی از زندگی عشایر در متن فرش‌ها نمود پیدا می‌کرده که به لحاظ مردم‌شناسی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این کارشناس ارشد فرش با تأسف از نابودی کامل سبک‌های سماوری، کله‌روسی و قه‌ره‌چی (کولی) سخن گفت و افزود: شکل بافت سبک فرش‌های کولی‌ها از راست به چپ فرق می‌کرد و به نوعی می‌توان به آن سبک ناتورالیسم اطلاق کرد. به گفته او در فرش‌های ذهنی‌بافت کولی‌ها زندگی عشایری معنا داشت و فرایند ییلاق و قشلاق با نقش و نگارهای قوچ و میش، عروسی فرزندان و طبیعت سرسبز روایت می‌شده است و اگر زن بافنده به هنگام عروسی دخترش شاد بوده، شادی و اگر غمگین بوده، غم و اندوه در متون فرش نقش و نگار یافته است. او این نوع فرش‌های ذهنی‌بافت را در تاریخ شفاهی زندگی مردمان عشایر و ایلیاتی مهم توصیف می‌کند و می‌گوید: بدون‌شک باز احیای این نوع سبک منحصربه‌فرد می‌تواند چشم و دل خارجی‌ها را مجذوب خود کند. رازانی به یک سبک منحصربه‌فرد گل‌وکیلی مختص به نسل خانواده اصیل و سرمایه‌دار وکیلی‌ها در سنندج قریب به ۲۰۰ سال قبل اشاره می‌کند و می‌گوید در آن زمان خانواده وکیلی‌ها به دلیل متمول‌بودن طرح گل‌وکیلی را به چند بافنده می‌دهند که مختص آن خانواده ببافند که هنوز این طرح با شناسنامه و شجره‌نامه وکیلی‌ها پیوند خورده است که در تحلیل فرش‌شناسی در جهان بی‌نظیر است. به گزارش این کارشناس ارشد فرش دستباف، طرح توس‌باغه‌ای (لاکپشت) که واژه ترکی است، در سنندج بافته شده است و هم‌اکنون در موزه فرش ایران نگهداری می‌شود که تحلیل درون‌مایه، ساختار و بافتار این سبک از فرش، سحرانگیز است. به گفته رازانی، در سنندج قدیم طرح‌های موش و گربه، تخت جمشید و گل‌فرنگ میرزا علی نیز بافته شده است که با باز احیای این طرح‌ها و به‌روزکردن این سبک‌ها می‌توان بازار هدف جهان در صنعت فرش دستباف را قبضه کرد. او بافندگان سنندجی را افزون بر مدیران دستگاه‌های ذی‌ربط در افول خورشید پرفروغ صنعت فرش کردستان نیز مقصر دانست و تشریح کرد که بافندگان سنندجی که در سال ۷۰ تا ۷۵ صادرات فرش دستباف کردستان و تمایل خارجی‌ها به خرید فرش دستباف زبان‌زد عام و خاص بود، تنها به تولید انبوه فرش با طراحی غیرکارشناسی، پشم و رنگ نامرغوب و فرش‌های بی‌کیفیت پرداختند و همین مسئله باعث دوری خارجی‌ها از فرش دستباف کردستان و ایران شد. این کارشناس ارشد فرش دستباف پیشنهاد می‌دهد که دوران خودسری تولیدکنندگان در فرایند طراحی نقشه و رنگ فرش تمام شده است و باید تولیدکنندگان فرش به‌مثابه معماری ساختمان ابتدا طراحان حرفه‌ای را تعریف کنند و بعد بافندگان از روی نقشه‌های طراحی‌شده متناسب با نیاز و ذائقه خارجی‌ها فرش تولید کنند؛ در غیر این صورت با ادامه روند کنونی، صنعت فرش دستباف روزبه‌روز در باتلاق بی‌مدیریتی فرو می‌رود. به گفته او فرش سبک بیجار هنوز این اصالت را مانند سبک گل‌فرنگ سنندج از دست نداده است و طرح «اسلیمی دهان اژدری» هنوز حرف اول را در جهان می‌زند؛ چون تولیدکنندگان و بافندگان با انحصارگرایی این سبک آمیخته به هنر را حفظ و صیانت کرده‌اند.

دست دلالان را قطع کنید

کارشناس و تحصیل‌کرده رشته فرش در کردستان طرح‌های بسیار زیبا و آمیخته با تاریخ، هنر، باورها، عقاید و رسوم در تاریخ قالی‌بافی کردستان را بی‌نظیر توصیف کرد و گفت: فرش کردستان زینت‌بخش بسیاری از موزه‌ها و کلکسیون‌های مطرح فرش دستباف دنیاست. او با اعلام اینکه فرش سنندج و بیجار با سابقه طولانی و صاحب‌سبک دارای اعتبار جهانی بود، افزود: فرش سنندج در سبک و ساختار بافت از دو نوع گره استاندارد بافت «متقارن و نامتقارن» مشهور به گره‌سنه برخوردار است. او ناله و فغان بافندگان فرش و کاهش صادرات این هنر زیبای دستی را تأیید و از مسئولان دستگاه‌های ذی‌ربط خواست که با چاره‌اندیشی علمی و کارشناسی برای هنر فراموش‌شده فرش دستباف کردستان تلاش کنند.

این کارشناس فرش افزون بر سیاست‌های غلط مسئولان در قبال صنعت فرش دستباف در ایران و به‌ویژه کردستان توضیح داد که جایگاه و قیمت فرش دستباف کردستان به دلیل عدم کیفیت مواد اولیه، بالابودن هزینه دار و ابزار بافت مناسب، وجود عیوب فرش و بافت تقلبی، متمرکزنبودن اماکن بافت، بی‌سوادی و کم‌سوادی قشر تولیدکننده و بافنده و به‌روزنبودن روش‌های جدید کاری و اطلاعات بافندگان، چله‌کش‌ها، بازرسان و سرپرستان کارگاه‌ها هر روز در بازار فروش افت می‌کند. او با اشاره به تأثیرگذاری عیوب فرش در کاهش ارزش و قیمت قالی افزود: ابزار بافت شامل دار قالی، نامتناسب‌بودن قلاب با رج‌شمار و ایجاد شیار و تیزبودن نوک قلاب، نامرغوب-بودن پشم یا خامه دباغی، سایز و شماره خامه‌ها با رج‌شمار فرش بسیار مؤثر است. این تحصیل‌کرده رشته فرش وجود واسطه‌های سودجو و دلالان در بازار فرش کردستان را از دیگر عوامل تأثیرگذار در تولید فرش عنوان کرد و افزود: برای احیای بازار فرش دستباف باید از تجار سرشناس و مطرح فرش که توانایی خریداری، بازاریابی و فروش فرش در بازارهای جهانی را دارند، حمایت و دست دلالان را از صنعت و بازار فرش قطع کرد. نظری معتقد است برای معرفی و شناسایی دوباره فرش کردستان به جهان، باید از تکنولوژی‌های مدرن تبلیغاتی رسانه‌ای ازجمله شبکه‌های اجتماعی بهره برد. او نسبت به گرایش سنندجی‌ها به تولید فرش‌های پشتی و کامپیوتری هشدار داد و گفت: متأسفانه اکثر صادرکنندگان فرش ایرانی متکی به بازار آلمان بوده که این طرز تفکر ایرانی‌ها را از بازاریابی و شناسایی سلایق و ذائقه مردم دیگر کشورهای جهان محروم کرده است.

انتقاد از کپی‌رایت طراحی نقشه فرش

کپی‌رایت نقشه‌های فرش از دیگر مواردی است که طراحان نقشه‌های فرش دستباف در کردستان به آن انتقاد دارند و از اینکه دستگاهی ناظر از روند نیست، گله‌مند هستند. برادران قوامی ازجمله طراحان قدیمی نقشه‌های فرش دستباف در کردستان هستند که به این موضوع مهم در حوزه صنعت فرش دستباف اشاره می‌کنند و می‌گویند با وجود کسادی بازار فرش، شبانه‌روز برای طراحی نقشه‌های مدرن و جدید با ترکیب فرم و ساختار نو و علمی تلاش می‌کنند. برادران قوامی با سابقه ۳۰ سال طراحی نقشه فرش دستباف به دو شیوه سنتی و دستی از اینکه صنعت فرش دستباف با بی‌مدیریتی مسئولان به این فلاکت افتاده است، نگران‌اند و می‌گویند که بیشتر نقشه‌های فرش دستباف کردستان ازجمله گل‌فرنگ، سه‌ترنج، جقه‌یحیی، باجناقی، شوره‌بی، گل و بلبل، گل‌عروس، گل‌جریه، گل مینا، چقه‌زمردی، جقه‌هشت‌پر، طرح پشت‌قلابی، ماهی سنه و ماهی تکاب را طراحی کرده‌اند که اکثر آن طراحی‌ها، خلق گلستان فرش‌های کردی در منازل اروپایی‌ها را رقم زده است. آنها که از روی علاقه وافر هنری دل‌مشغول طراحی نقشه فرش دستباف هستند، به دلیل نبود درآمد اقتصادی در تکاپوی شغلی دیگر هستند و می‌گویند در صورت پیداکردن شغل پایدار این هنر را در اولویت دوم کاری قرار می‌دهند.

تحریم مانع فروش فرش کردستان در جهان

رئیس صمت کردستان تحریم‌های ظالمانه را عامل اصلی فروش‌نرفتن فرش و ورود تجار خارجی به ایران و کردستان عنوان کرد و افزود: ما نیز می‌دانیم زمانی صنعت فرش دستباف ایران به‌ویژه کردستان زبانزد جهان بود و البته هم‌اکنون نیز هست. بختیار خلیقی با اشاره به میدان‌داری چینی‌ها، هندی‌ها، افغانستانی‌ها و نپالی‌ها در بازار فرش جهان، ابراز امیدواری می‌کند که با برداشتن تحریم‌های ظالمانه، بازار صادرات فرش دستباف در ایران و کردستان رونق دوباره بگیرد؛ چون هیچ کشوری توانایی و مهارت تولید فرش دستباف را به زیبایی هنر فرش کردستان در سبک‌های گل‌فرنگ سنندج، بیجار و تک‌پود سنه-جقه ندارند. او تولید فرش متناسب با سلایق و ذائقه‌های جهانی در کردستان را مهم می‌داند و از بافندگان و تولیدکنندگان صنعت فرش در استان می‌خواهد با روش‌های جدید و کارشناسی متناسب با بازار جهان فرش تولید کنند. خلیقی انتقاد مدیرعامل اتحادیه فرش روستایی درباره طرح بیمه اجتماعی را تأیید کرد، اما توضیح داد شماری از افراد که تحت عنوان بافنده فرش دستباف زیر چتر بیمه تأمین اجتماعی رفته بودند، در فرایند راستی‌آزمایی و رصدیابی میدانی مشخص شد در واقع بافنده نیستند و خود را بافنده فرش دستباف جا زده‌اند که وزارت صمت در تفاهم‌نامه‌ای با سازمان تأمین اجتماعی خواستار حذف افراد غیربافنده و افزایش بافندگان واقعی فرش دستباف به آمار بیمه تأمین اجتماعی شد. او تشریح کرد که بر اساس مفاد این تفاهم‌نامه افراد غیربافنده از سامانه بیمه تأمین اجتماعی حذف شده‌اند، اما تاکنون نسبت به بیمه‌شدن بافندگان واقعی جامانده از طرح بیمه تأمین اجتماعی اقدام نشده است که ما خواستار اجرای این طرح مهم برای برخورداری بافندگان از مزایای درمانی، ازکارافتادگی و بازنشستگی بیمه هستیم. به گفته بختیار خلیقی ۵۰ هزار نفر قالی‌باف در کردستان وجود دارند که از این تعداد ۱۳ هزار نفر بیمه قالی‌بافی و پنج هزار بیمه صنایع دستی دارند. او در پاسخ به مبحث کپی‌رایت طراحی نقشه و نقاشی فرش دستباف نیز گفت: در سال گذشته تمام بسترهای تشکیل انجمن طراحان و نقاشان فرش دستباف در کردستان فراهم شد که باید افراد طراح و نقاش فرش دستباف فرایند ثبت انجمن را در سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی انجام و بعد نسبت به برگزاری انتخابات اقدام می‌کردند. به توافق نرسیدند و این انجمن شکل نگرفت و ما در این زمینه بی‌تقصیریم.

کشاورزان اصفهانی از پروژه انتقال آب زاینده‌رود شکایت کردند

شاهرگ فلات مرکزی زیر تیغ

عاطفه علیان: دو دهه پس از انتقال آب از حوضه زاینده‌رود به حوضه آبریز کویر سیاه‌کوه در استان یزد که تبعات زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی زیادی را رقم زد، کسی تصور نمی‌کرد دوباره اشتباهات دولت اصلاحات در انتقال آب از حوضه آبریز ورشکسته زاینده‌رود به دیگر حوضه‌های آبریز تکرار شود؛ به‌ویژه از آن جهت که وخامت وضعیت حوضه زاینده‌رود امروز با وضعیت آن در دهه ۷۰ حتی قابل مقایسه نیست. اکنون اما با سرعت‌گرفتن عملیات اجرائی پروژه‌ای که مبدأ آن حوضه زاینده‌رود و مقصد آن حوضه کارون است و نام آن را بن-بروجن گذاشته‌اند، دولت سیزدهم در مسیری گام برداشته که کارشناسان بخش آب و فعالان محیط زیست درباره تبعات مخرب آن هشدارهای جدی می‌دهند.

قبح قانون‌شکنی ریخته شد

محسن مرادی، کارشناس آب و فعال محیط زیست، در این زمینه به «شرق» می‌گوید: بهره‌برداری از بن - بروجن با آبگیری از زاینده‌رود، تیر خلاص به این رودخانه خواهد بود؛ چراکه بهره‌برداری از یک طرح غیرقانونی با این ظرفیت، به معنای چراغ سبز نشان‌دادن به ده‌ها طرح بارگذاری جدید دیگر بر باقی‌مانده منابع آب سطحی حوضه زاینده‌رود است و بهره‌برداری از این طرح از مبدأ زاینده‌رود اثر دومینووار خواهد داشت و بارگذاری‌های جدید را حتی از کنترل وزارت نیرو نیز خارج خواهد کرد.

مرادی درباره جوانب حقوقی پروژه بن - بروجن هم توضیح می‌دهد: این طرح مجوز زیست‌محیطی معتبر ندارد و تنها از سوی اداره کل محیط زیست چهارمحال‌وبختیاری مجوزی برای احداث خط لوله اصلی آن دریافت شده که این مجوز نیز به چند دلیل اعتبار ندارد؛ نخست اینکه مرجع صدور مجوز در این مورد سازمان حفاظت محیط زیست و کارگروه موضوع ماده دو آیین‌نامه ارزیابی اثرات زیست‌محیطی است نه ادارات کل. دوم اینکه یک اداره کل به تنهایی اختیار تعیین تکلیف پروژه‌هایی که بیش از یک استان را در بر می‌گیرند ندارد و سوم اینکه مجوز اداره کل محیط زیست چهارمحال‌وبختیاری، با موضوع احداث خط لوله بن - بروجن با استناد به مصوبه هیئت وزیران درخصوص ضوابط استقرار صنایع مصوب ۳۰ آبان ۱۳۹۰ صادر شده، درحالی‌که تاریخ صدور مجوز یک روز قبل از تصویب این مصوبه بوده است. به عبارت دیگر این مجوز با استناد به مصوبه‌ای صادر شده که در زمان صدور مجوز، وجود نداشته است و از سوی دیگر نیز قوانین عطف بماسبق نمی‌شوند؛ بنابراین از جهات مختلف این مجوز فاقد هرگونه اعتبار قانونی است.

او همچنین به غیرقانونی‌بودن مجوز تخصیص این طرح اشاره می‌کند و می‌گوید: مجوز تخصیص آب این پروژه از سوی معاونت آب و آبفای وزارت نیرو صادر شده است، درحالی‌که این مجوز ناقض ضوابط نظام‌نامه تخصیص آب معاونت آب و آبفای وزارت نیرو درخصوص تخصیص آب از منابع سطحی است.

مرادی در پاسخ به این پرسش که چرا در صورت غیرقانونی‌بودن مجوزات ادعایی، این طرح ردیف بودجه دریافت کرده است، می‌گوید: مطابق ماده ۵۰ قانون محاسبات عمومی کشور، صرف تعریف ردیف بودجه برای یک طرح نافی لزوم رعایت سایر الزامات قانونی اجرای آن توسط مجریان طرح نیست؛ بنابراین اینکه برخی ذی‌نفعان این طرح غیرقانونی، برخورداری این طرح از ردیف بودجه را مجوزی برای نقض سایر قوانین قلمداد کنند، صرفا نشانه ضعف سواد حقوقی آنها خواهد بود.

کشاورزان شاکیان پرونده قضائی بن-بروجن

محبوبه عموآقایی، کارشناس حقوقی هم در ارتباط با فرایند شکایت فعالان محیط زیست و برخی تشکل‌های کشاورزی استان اصفهان از طرح بن-بروجن به «شرق» می‌گوید: دعوا ابتدا به طرفیت وزارت نیرو، استانداری اصفهان، استانداری چهارمحال‌وبختیاری و آب منطقه‌ای اصفهان و آب منطقه‌ای چهارمحال‌وبختیاری در دیوان عدالت اداری به خواسته اجرای مصوبات جلسات ۱۰، ۱۳ و ۲۴ شورای عالی آب، تأمین حقابه تالاب گاوخونی توسط وزارت نیرو و برچیدن تجهیزات و مستحدثات پروژه بن - بروجن توسط وزارت نیرو مطرح شد و پس از رسیدگی در دیوان عدالت اداری، دیوان عدالت اداری کمیسیون آب‌های زیرزمینی استان اصفهان را صالح به رسیدگی تشخیص داد و طبق قانون چون کمیسیون مرجع قضائی پایین‌تری از دیوان عدالت است مکلف به رسیدگی شد.

او ادامه می‌دهد: درباره دادخواست اولیه، هم فعالان محیط زیست به عنوان اشخاص حقیقی و هم نهادهای مردم‌نهاد ازجمله نظام صنفی کشاورزی استان اصفهان، کانون هماهنگی و حمایت تشکل‌های بخش کشاورزی استان اصفهان و انجمن خبرگان کشاورزی شهرستان اصفهان، کانون خبرگان کشاورزی استان اصفهان و مؤسسه غیرتجاری امید دوستداران زاینده‌رود به‌عنوان خواهان در این پرونده مطرح بوده‌اند. این کارشناس حقوقی در ارتباط با صلاحیت کمیسیون آب‌های زیرزمینی استان اصفهان و شبهات مطرح‌شده از سوی برخی ذی‌نفعان این طرح درخصوص رسیدگی به این پرونده اضافه می‌کند: کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی در سال ۱۳۸۹ با تصویب قانون تعیین تکلیف چاه‌های آب فاقد پروانه بهره‌برداری موقعیت قانونی یافت و در قانون علاوه بر تعیین تکلیف در مورد چاه‌های غیرمجاز، رسیدگی به موضوعات قانون توزیع عادلانه آب طبق تبصره ۵ این قانون بر عهده این کمیسیون قرار گرفته است. به‌علاوه وقتی شکایت ابتدایی در دیوان عدالت اداری مطرح می‌شود و دیوان عدالت اداری به عنوان دادگاه عالی اداری، کمیسیون آب‌های زیرزمینی استان اصفهان را صالح به رسیدگی می‌داند، ادعای عدم صلاحیت این کمیسیون، زیرسؤال‌بردن قوه قضائیه کشور خواهد بود.

عموآقایی مراجعه استانداری و آب منطقه‌ای استان چهارمحال‌وبختیاری به دیوان عدالت اداری برای تجدیدنظرخواهی را قبول ضمنی رأی و صلاحیت این کمیسیون برای رسیدگی می‌داند و ادامه می‌دهد: تجدیدنظرخواهی این دو نهاد از نظر شکلی از سوی دیوان عدالت اداری رد شد و این رأی قطعی شد اما رسیدگی به این پرونده با توجه به مداخله حقوقی وزارت نیرو همچنان ادامه دارد.

این حقوق‌دان همچنین دلیل اطاله دادرسی در پرونده‌های مربوط به حقوق عامه و محیط زیست را ضعف متولیان امر و نبود مرجع رسیدگی تخصصی می‌داند و معتقد است درباره اقدامات خلاف قانون وزارت نیرو، راهکار حقوقی جز آنچه تاکنون انجام شده برای وادارکردن یک نهاد دولتی به اجرای قانون وجود ندارد.

گزینه‌های جایگزین برای تأمین آب منطقه هدف بن-بروجن

در پاسخ به این پرسش که اکنون چه گزینه‌هایی برای دولت باقی مانده است، مرادی کارشناس منابع آب می‌گوید: درحال‌حاضر فقط یک راه برای بهره‌برداری قانونی از این طرح در زمان نسبتا کوتاه وجود دارد؛ اینکه خط لوله اصلی این طرح از بروجن تا چغاخور ادامه یابد و با بهره‌برداری از طرح انتقال آب سبزکوه-چغاخور از منابع آب انتقالی از حوضه آبریز سبزکوه برای تأمین آب شهرها و روستاهای محور بروجن تا بن استفاده شود. این امر نیازمند بازنگری‌های فنی در عملیات اجرائی طرح است اما برای تمکین از قانون، این بازنگری‌ها ضرورت دارد.

این فعال کارشناس با بیان اینکه تأمین آب برای مناطق هدف این طرح از حوضه سبزکوه عمدتا به طور ثقلی و بدون نیاز به پمپاژ امکان‌پذیر است، خاطرنشان می‌کند: درحال‌حاضر تخصیص تعریف‌شده برای طرح سبزکوه-چغاخور ۱۱۲ میلیون مترمکعب برای کشاورزی است، درحالی‌که تأمین آب شرب قانونا باید در اولویت باشد؛ بنابراین دولت باید برای تأمین آب شرب شهرها و روستاهای محور بن-بروجن از حوضه سبزکوه تخصیص تعیین کند و تخصیصی را که از زاینده‌رود تعریف کرده اس-ت، لغو کند.